

Școala Națională de Științe Politice și Studii Administrative

București

Inițiativa Belt and Road

Drumul Chinei către putere globală?

Teză de Doctorat

Doctorandă

Andreea Brînză

Coordonator științific

Prof. Univ. Dr. *Adrian Pop*

2022

Cuprins

Mulțumiri	6
Hărți și tabele	7
Acronime	8
Capitolul 1: Introducere	
1.1 Introducere	10
1.2 Metodologie	18
Capitolul 2: Drumul Mătăsii – de la origini până la Inițiativa Belt and Road	
2.1 Drumul Mătăsii: origini și evoluții	21
2.2 Drumul puterii și hegemoniei	27
2.3 Drumurile Mătăsii: propuneri de „drumuri contemporane ale mătăsii”.....	32
2.4 De la Drumul Mătăsii la Inițiativa Belt and Road	37
2.5 Concluzii	40
Capitolul 3: Percepții vestice și chineze asupra Inițiativei Belt and Road	
3.1 Inițiativa Belt and Road: definiții, scop, implicații	41
3.1.1 BRI: definiții ambigue	42
3.1.2 BRI: entuziasmul începuturilor și schimbarea percepției	44
3.1.3 BRI ca un proiect de infrastructură	48
3.1.4 BRI ca o nouă strategie de deschidere (<i>opening-up</i>)	49
3.1.5 BRI și valențele duale: naționale și internaționale	50
3.1.6 BRI ca un instrument pentru ambiții geopolitice	54
3.1.7 BRI și sistemul internațional	57
3.1.8 BRI ca o mare strategie, master plan sau mare plan chinez	59
3.1.9 BRI și Planul Marshall	62
3.1.10 BRI ca un proiect verde	65
3.1.11 BRI ca un proiect moral sau civilizațional	71
3.1.12 BRI și <i>win-winismul</i>	72

3.1.13 BRI ca un cumul de sloganuri chineze	74
3.1.14 BRI ca o strategie de politică externă	77
3.2 Inițiativa Belt and Road și cele două viziuni: vestică versus chineză	80
3.2.1 Perspectiva chineză	81
3.2.2 Perspectiva vestică	85
3.3 Concluzii	92

Capitolul 4: Ce este Inițiativa Belt and Road?

4.1 BRI, sloganurile și sistemul politic chinez	94
4.2 Cum a apărut și evoluat Inițiativa Belt and Road în discursurile liderilor politici chinezi.....	100
4.3 Perspective despre Inițiativa Belt and Road	106
4.3.1 Perspectiva chineză	107
4.3.2 Perspectiva europeană	109
4.3.3 Perspectiva americană	111
4.4 Ce este Inițiativa Belt and Road	113
4.4.1 Inițiativa Belt and Road ca o strategie de <i>branding</i>	119
4.5 Concluzii	122

Capitolul 5: Teorii vestice versus teorii chineze de relații internaționale

5.1 Concepte și teorii vestice de relații internaționale	124
5.1.1 Teoria balanței puterii	124
5.1.2 Teoria tranziției puterii	128
5.1.3 Balanța puterii versus tranziția puterii	137
5.1.4 Teoria interdependenței complexe	138
5.1.5 Conceptele de <i>soft power</i> , <i>hard power</i> , <i>smart power</i> și <i>sharp power</i>	141
5.2 Relații internaționale cu caracteristici chineze	146
5.2.1 Concepte chineze de relații internaționale	151
5.2.1.1 Datong versus Xiaokang	152
5.2.1.2 Lume armonioasă și înălțare pașnică versus „amenințarea chineză”	154
5.2.1.3 Tianxia și Tianming	156
5.2.1.4 Ba și Wang: hegemonia în accepțiunea chineză	158

5.2.2 Teorii chineze de relații internaționale	160
5.2.2.1 Teoria Tianxia	160
5.2.2.2 Teoria realismului moral	165
5.2.2.3 Teoria relaționalismului	167
5.2.2.4 Alți gânditori și alte idei chineze de relații internaționale	169
5.3 Concluzii	174

Capitolul 6: Analiza BRI prin prisma teoriilor vestice și a teoriilor chineze de relații internaționale

6.1 Inițiativa Belt and Road și teoriile vestice de relații internaționale	176
6.1.1 O tranziție a puterii SUA-China sau o balanță a puterii?	176
6.1.2 BRI ca strategie de <i>soft power</i> , <i>hard power</i> sau <i>smart power</i> ?	181
6.1.3 BRI și interdependența complexă	185
6.2 Inițiativa Belt and Road și lumea chineză	187
6.2.1 Teoria Tianxia și Inițiativa Belt and Road	188
6.2.2 Teoria realismului moral și Inițiativa Belt and Road	192
6.2.3 Teoria relaționalismului și Inițiativa Belt and Road	193
6.3 Ce teorii se pliază mai bine pe BRI, cele vestice sau cele chineze?	195
6.4 Studiu de caz: Ascensiunea Chinei și relațiile SUA-China	198
6.4.1 Relațiile SUA-China după 1979	199
6.4.2 Războiul comercial SUA-China.....	208
6.4.3 Relația SUA-China definită de tranziția puterii sau de realismul moral?	210
6.5 Concluzii	212

Capitolul 7: Manifestările regionale ale Inițiativei Belt and Road

7.1 Instituții relaționate cu BRI	213
7.1.1 Fondul Drumului Mătăsii	214
7.1.2 Banca Asiatică pentru Investiții în Infrastructură (AIIB)	214
7.1.3 Bănci chineze care oferă împrumuturi pentru BRI	217
7.2 Impactul BRI asupra diferitelor regiuni	218
7.2.1 Inițiativa Belt and Road în Asia	221

7.2.1.1 ASEAN+China	221
7.2.1.2 Coridorul Economic Bangladesh-China-India-Myanmar	225
7.2.1.3 Coridorul Economic China-Pakistan	228
7.2.1.4 BRI și Asia Centrală	234
7.2.2 Inițiativa Belt and Road în Africa	240
7.2.2.1 Principalele proiecte BRI în Africa	244
7.2.3 Inițiativa Belt and Road în Europa	252
7.2.3.1 China și Europa de Vest	255
7.2.3.2 Mecanismul 16+1	261
7.2.3.2.1 China în Balcani	263
7.2.3.2.2 China și statele V4	265
7.3 Studiu de caz: China și diplomația căilor ferate	268
7.3.1 <i>Soft power</i> cu caracteristici chineze	268
7.3.2 Diplomația căilor ferate chineze	270
7.3.3 Succesul diplomației căilor ferate	277
7.3.4 Ruta Budapesta-Belgrad	279
7.4 Concluzii	288

Capitolul 8: Inițiativa Belt and Road în contextul ordinii globale

8.1 BRI și ascensiunea Chinei	292
8.2 BRI și conflictul SUA-China	309
8.3 Studiu de caz: Poziția României în conflictul SUA-China	314
8.3.1 România, mecanismul 16+1/14+1 și BRI	320
8.3.2 Poziția României în conflictul SUA-China	323
8.4 Reacții față de BRI	327
8.4.1 Global Gateway	328
8.4.2 Build Back Better World (B3W)	331
8.4.3 Blue Dot Network	335
8.4.4 Free and Open Indo-Pacific (FOIP).....	337
8.4.5 Asia-Africa Growth Corridor (AAGC)	339

8.4.6 Quad	342
8.4.7 BRI versus celelalte inițiative	344
8.5 Concluzii	347

Capitolul 9: Concluzii generale

9.1 Concluzii	349
---------------------	-----

Bibliografie

Capitolul 1

Introducere

1.1 Introducere

Odată cu sfârșitul Războiului Rece, lumea nu a cunoscut doar un sfârșit al istoriei¹, în sensul unei victorii ideologice a democrației, dar a devenit, datorită supremației Statelor Unite ale Americii, o lume unipolară. În această lume, China își croia ascensiunea economică, abandonând practicile maoiste și comuniste în detrimentul capitalismului. Și, cum era anticipat că „ascensiunea Chinei va aduce momentul unipolar al SUA către un sfârșit”², lumea avea să redevină bipolară sau chiar multipolară, iar istoria pare să nu se fi sfârșit odată cu căderea URSS-ului, având în vedere că noul competitor economic și ideologic al SUA avea să fie tot un stat oficial comunist.

Astăzi, relația geopolitică dintre SUA și China pare a fi descrisă foarte bine de teoria tranziției puterii, care postulează că paritatea puterii va duce la conflict, nu echilibru. Însă, într-un astfel de scenariu, China nu va înfrunța doar SUA în drumul său de a deveni o putere globală, ci, după cum spune John Ikenberry, „întreg sistemul vestic, care este deschis, integrat și bazat pe legi cu fundații politice largi și adânci”³. Nu degeaba, China a marșat în toți acești ani pe ideea unei „ascensiuni pașnice”, care nu dorește să schimbe sistemul internațional actual, ci dorește acceptarea Chinei la vârful său și schimbarea acelor elemente ale sistemului internațional care sunt în contradicție cu natura sistemului politic chinez și cu interesele geopolitice chineze și recunoașterea Chinei ca o mare putere. Scopul și obiectivul Chinei îl reprezenta evitarea unui conflict direct cu hegemonul pe care îl percepe ca fiind în declin, Statele Unite ale Americii.

Cu toate acestea, sunt experți de relații internaționale, precum John Mearsheimer, care susțin că ascensiunea Chinei nu va fi una pașnică, întrucât „China va încerca să domine Asia în același mod în care SUA domină emisfera vestică”⁴ și că „SUA se va comporta cu China cum s-a comportat cu URSS-ul în timpul Războiului Rece”⁵. De cealaltă parte, John Ikenberry este de părere că ascensiunea Chinei

1 Fukuyama, F. (1989) „The End of History?”, *The National Interest*, 16, Disponibil la: <http://www.jstor.org/stable/24027184> (Accesat 10 Iunie 2022).

2 Ikenberry, J. (2008) „The Rise of China and the Future of the West. Can the Liberal System Survive?”, *Foreign Affairs*, Disponibil la: <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/2008-01-01/rise-china-and-future-west> (Accesat 10 Iunie 2022).

3 Ibid.

4 Mearsheimer, J. J. (2006) „China's Unpeaceful Rise”, *Current History*, 105(690), p.162, Disponibil la: <https://doi.org/10.1525/curh.2006.105.690.160> (Accesat 10 Iunie 2022).

5 Ibid., p.162

se va încadra în tiparul ascensiunilor pașnice, întrucât actualul sistem mondial are capacitatea de a acomoda noile puteri⁶. Anii ce au urmat previziunilor celor doi aveau să dea dreptate, parțial, ambilor experți, China devenind mai agresivă pe plan internațional, dar menținând discursul unei ascensiuni pașnice și, în fond, al unei tranziții pașnice, în timp ce războiul a fost, cel puțin pentru moment, evitat. În realitate, diferit de modul tradițional de implementare a teoriei tranziției puterii, când puterea în ascensiune provoacă hegemonul, între SUA și China a avut loc un debut al tranziției puterii, sub forma războiului comercial dintre cele două state. Chiar dacă unele voci afirmă că acest război nu a fost câștigat de niciuna dintre cele două puteri⁷, războiul comercial a pus SUA și China pe traiectoria tranziției puterii, o traiectorie începută ca urmare a temerii manifestate de hegemon, în acest caz SUA, față de puterea aspirantă, China. Este o capcană despre care a vorbit și Graham Allison în celebra sa sintagmă, capcana lui Tucicide⁸, a cărei finalitate ar putea fi un război.

China apare astfel nu doar ca un hegemon în Asia, ci ca un nou pol de putere în cadrul sistemului internațional. O Chină în ascensiune, o Chină mai bogată, o Chină mai puternică din punct de vedere militar se traduce printr-o China mai revendicativă pe plan global. Revendicările Chinei nu includ numai teritorii, ci și o poziție mai favorabilă în cadrul sistemului internațional și schimbarea acelor norme ale acestuia care dezavantajează și vizează sistemul politic chinez, precum drepturile omului sau valorile democratice.

În acest context, a apărut pe plan internațional Inițiativa Belt and Road (BRI). Apărută ca un indicativ al puterii economice, și nu numai, a Chinei, BRI a fost văzută ca un instrument ce poate facilita ascensiunea Chinei și îmbunătățirea imaginii statului chinez pe plan global, cât și a influenței sale. De la ranforsarea statutului economic al Chinei pe plan global, prin împrumuturile oferite, la creșterea puterii sale militare și extinderea ei geografică, prin investițiile în diferite baze militare străine, la creșterea influenței globale a Chinei, datorită miilor de proiecte propuse, toate aceste aspecte au fost relaționate cu Inițiativa Belt and Road.

Fie că este percepută prin lentilele unui proiect de infrastructură, unui plan de 1 trilion de dolari, unui nou Plan Marshall, unei capcane a datoriilor sau chiar unui tip de imperialism, Inițiativa Belt and

6 Ikenberry, J. (2008) „The Rise of China and the Future of the West. Can the Liberal System Survive?”, *Foreign Affairs*, Disponibil la: <https://www.foreignaffairs.com/articles/asia/2008-01-01/rise-china-and-future-west> (Accesat 10 Iunie 2022).

7 Davis, B. și Wei, L. (2022) „Who Won the U.S.-China Trade War?”, *The Wall Street Journal*, Disponibil la: <https://www.wsj.com/articles/who-won-the-u-s-china-trade-war-11653059611> (Accesat 10 Iunie 2022).

8 Allison, G. (2017) „The Thucydides Trap”, *Foreign Policy*, Disponibil la: <https://foreignpolicy.com/2017/06/09/the-thucydides-trap/> (Accesat 10 Iunie 2022).

Road a stat mereu sub semnul întrebării: este BRI o strategie a Chinei de a obține putere globală și eventual a detrona SUA de pe poziția de hegemon global?

Răspunsul afirmativ formulat la această întrebare nu a venit doar din partea unor experți americani specializați pe China, ci mai ales din partea liderilor politici americani. Mike Pence, fostul vice-președinte al SUA, atrăgea atenția asupra modului în care China folosește BRI ca să stabilească o prezență în porturile din jurul lumii, inițial pentru scopuri comerciale, ca mai apoi acestea să devină militare⁹. Pence nu a ezitat niciun moment să-și manifeste perspectiva negativă despre BRI, pe care o vedea mai mult ca pe o inițiativă care încorsetează statele¹⁰ și le aruncă într-o „mare de datorii”¹¹. În percepția lui Mike Pompeo, fostul secretar de stat al SUA din timpul administrației Trump, „eforturile din spatele activităților BRI sunt de a folosi putere guvernamentală pentru a atinge obiective de securitate națională”¹². Tot Pompeo cataloga BRI ca o încercarea a Chinei de a cumpăra un imperiu prin „împrumuturi prădalnice” (*predatory loans*)¹³. Rex Tillerson, predecesorul lui Pompeo, avea și el o poziție destul de tranșantă față de China și BRI. Acesta considera că China se poziționează ca o nouă putere imperialistă¹⁴ pe piețele statelor în curs de dezvoltare. Deși „China oferă aparența unei căi atractive de dezvoltare, în realitate, schimbă câștiguri pe termen scurt pentru dependență pe termen lung”¹⁵.

Și H.R. McMaster, fostul consilier pentru securitate națională din administrația Trump, vedea în BRI o strategie a Chinei de a crește dependența unor state de China prin intermediul împrumuturilor oferite. McMaster a numit această practică „clientelism economic”¹⁶ și se referea la faptul că China, prin BRI, oferă împrumuturi diferitelor state, pentru dezvoltarea infrastructurii, le îndatorează și, odată

9 Pence, M. (2019) „Remarks by Vice President Pence at the Frederic V. Malek Memorial Lecture”, *US Embassy and Consulate in Vietnam*, Disponibil la: <https://vn.usembassy.gov/remarks-by-vice-president-pence-at-the-frederic-v-malek-memorial-lecture/> (Accesat 10 Iunie 2022).

10 Reuters (2018) „U.S. Vice President Pence Vows no End to Tariffs Until China Bows”, *Reuters*, Disponibil la: <https://www.reuters.com/article/uk-apec-summit-usa-idUKKCN1NM04F> (Accesat 10 Iunie 2022).

11 Gomez, J. și Wright, S. (2018) „Pence, Xi Trade Barbs in Speeches at Pacific Summit”, *AP News*, Disponibil la: <https://apnews.com/article/politics-asia-pacific-business-ap-top-news-china-42060391ae0b4f4e9a657bfde50fd965> (Accesat 10 Iunie 2022).

12 Pompeo, M. (2019) „Remarks to Traveling Press by Secretary Pompeo”, *US Embassy and Consulate in Russia*, Disponibil la: <https://ru.usembassy.gov/remarks-to-traveling-press-by-secretary-of-state-pompeo/> (Accesat 10 Iunie 2022).

13 Gehrke, J. (2018) „Pompeo: China is Buying an ‘Empire’”, *Washington Examiner*, Disponibil la: <https://www.washingtonexaminer.com/policy/defense-national-security/mike-pompeo-china-is-buying-an-empire> (Accesat 6 Octombrie 2021).

14 Dodwell, D. (2018) „Tillerson’s Final Warning on Belt and Road Financing Only Proves China’s Influence on the Rise”, *South China Morning Post*, Disponibil la: <https://www.scmp.com/business/global-economy/article/2138539/tillersons-final-warning-belt-and-road-financing-only-proves> (Accesat 10 Iunie 2022).

15 Ibid.

16 McMaster, H. R. (2020) „How China Sees the World and How We Should See China”, *The Atlantic*, Disponibil la: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2020/05/mcmaster-china-strategy/609088/> (Accesat 10 Iunie 2022).

îndatorate, „Partidul (Comunist Chinez) obligă liderii să se alinieze la agenda de politică externă a Chinei și la obiectivul de a înlocui influența Statelor Unite și a partenerilor săi cheie”¹⁷.

Și Matt Pottinger, fostul consilier adjunct pentru securitate națională din administrația Trump, vedea BRI dintr-o perspectivă negativă, aceea a unei escrocherii¹⁸. Iar, acesta afirmă că atunci când „escrocheria nu induce acceptul, Partidul (Comunist Chinez) recurge adesea la intimidare și represiune”¹⁹.

Odată cu schimbarea administrațiilor și venirea la conducerea SUA a administrației Biden discursurile dure la adresa BRI s-au diminuat, dar nu și perspectiva SUA de a se raporta la Inițiativa Belt and Road. În continuare, BRI este percepută ca un instrument al Chinei de a câștiga putere globală, dar numele de BRI a fost folosită foarte rar de către liderii americani în a descrie interesele globale ale Chinei. „China este singura țară care are atât intenția de a remodela ordinea internațională, cât și, din ce în ce mai mult, puterea economică, diplomatică, militară și tehnologică pentru a face acest lucru”²⁰ spunea Antony Blinken, secretarul de stat al SUA, într-un discurs public. Cu toate acestea, SUA a pus mare accent pe crearea unui competitor pentru BRI și acceptarea sa de către marile puteri G7. În 2021, SUA lansa la summitul *G7 Build Back Better World* (B3W), o inițiativă ce dorea să rivalizeze cu BRI pe partea de proiecte în infrastructură, sub temerea că influența globală a Chinei este în creșterea datorită BRI, care generează oportunități de infrastructură la care Vestul nu oferă alternativă. Cum inițiativa nu a fost întru totul acceptată de marile puteri din G7, SUA a lansat, în 2022, *Partnership for Global Infrastructure and Investment* (PGII). Alături de inițiativa europeană *Global Gateway* și inițiativa japoneză *Free and Open Indo-Pacific* (FOIP), *Partnership for Global Infrastructure and Investment* vrea să devină o alternativă la Inițiativa Belt and Road.

Deși aceste inițiative pun accentul pe latura cea mai vizibilă a BRI, infrastructura, în realitate ele au un rol geopolitic și de *containment* la adresa inițiativei chineze. Cum BRI este percepută în special prin prisma geopolitică, ca un instrument al Chinei de a-și atinge ambițiile geopolitice²¹, BRI a căpătat, astfel, pe lângă valențele de infrastructură și inter-conectivitate și valențe geopolitice. Fie că China se folosește de BRI pentru a-și revendica hegemonia regională printr-un program vast de integrare

17 Ibid.

18 Pottinger, M. (2020) „Remarks by Deputy National Security Advisor Matt Pottinger to London-based Policy Exchange”, *The White House*, Disponibil la: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-deputy-national-security-advisor-matt-pottinger-london-based-policy-exchange/> (Accesat 10 Iunie 2022).

19 Ibid.

20 Blinken, A. (2022) „The Administration’s Approach to the People’s Republic of China”, *The US Department of State*, Disponibil la: <https://www.state.gov/the-administrations-approach-to-the-peoples-republic-of-china/> (Accesat 10 Iunie 2022).

21 Kliman, D., Doshi, R., Lee, K. și Cooper, Z. (2019) „Grading China’s Belt and Road”, *Center for a New American Security*, p. 1, Disponibil la: https://s3.amazonaws.com/files.cnas.org/CNAS+Report_China+Belt+and+Road_final.pdf (Accesat 12 Octombrie 2021).

economică²², fie că BRI oferă avantaje externe și interne Chinei prin dependență financiară, prin acces la porturi cu poziții geostrategice, prin rețele de telecomunicații sau căi ferate dezvoltate²³, fie că prin intermediul BRI China pare să mobilizeze și să folosească toate dimensiunile puterii pentru a-și atinge scopurile, inclusiv coerciția, amenințarea, economia prădalnică, proiecția *soft power*-ului, contestarea regulilor și normelor²⁴, fie că BRI este „doar o dimensiune a puterii și influenței chineze”²⁵ sau „un proiect imperial având în vedere beneficiile pe care China le-ar putea culege, precum și în riscurile cu care se confruntă”²⁶ sau doar încercarea de a rezolva dilemele geopolitice cauzate de orientarea strategică hibridă a Chinei – se dorește în același timp și o putere continentală și una maritimă – dar și un răspuns la pivotul sau politica de rebalansare a SUA din 2011²⁷, BRI este totuși percepută de toți acești experți ca având elemente geopolitice.

Cu toate acestea, BRI nu a dovedit, încă, statutul de instrument geopolitic, atribuit de mulți experți vestici. Această etichetă i-a fost alipită inițiativei fără o analiză sau cercetare exhaustivă, ci mai mult pe baza temerilor pe care lumea vestică le percepe din partea Chinei și a Inițiativei Belt and Road, interpretată în principal din perspectivă geopolitică și economică, prin prisma infrastructurii. Prin urmare, BRI nu a fost supusă testului de a vedea dacă inițiativa ajută sau nu ascensiunea Chinei, în modul în care această lucrare își propune să o facă.

În acest moment, la nivel de literatură de specialitate, nu a fost demonstrată o conexiune clară între BRI și modul cum aceasta poate influența ascensiunea Chinei la nivel de superputere. Cu toate acestea, BRI a primit numeroase definiții. Dacă pentru unii, BRI este preponderent un plan de infrastructură, pentru alții BRI este manifestarea intențiilor Chinei pe plan global – expansiune militară, creșterea influenței pe plan global, control exercitat asupra unor state, îndatorare și exploatare – în timp ce pentru alți experți, BRI se rezumă la o formă de globalizare, la un proiect economic, la o situație de tip *win-win*, un mare plan al Chinei, un altfel de Plan Marshall sau chiar un proiect moral și civilizațional.

22 Cai, P. (2017) „Understanding China’s Belt and Road Initiative”, *Lowy Institute for International Policy*, p. 5, Disponibil la: <https://www.lowyinstitute.org/publications/understanding-belt-and-road-initiative> (Accesat 12 Octombrie 2021).

23 Doshi, R. (2019) „The Superpower Learning Curve: Challenges to Chinese Economic Statecraft”, *Testimony before the U.S.-China Economic and Security Review Commission*, p. 6, Disponibil la: https://www.uscc.gov/sites/default/files/Doshi_USCC%20Testimony_FINAL.pdf (Accesat 12 Octombrie 2021)..

24 de Swielande, T. S. și Vandamme, D. (2020) „The New Silk Roads: Defining China’s Grand Strategy” în Leandro, F. J. B. S. și Duarte, P. A. B. *The Belt and Road Initiative, An Old Archetype of a New Development Model*. Singapore: Palgrave Macmillan, p. 4.

25 Hillman, J. H. (2020) *The Emperor's New Road: China and the Project of the Century*. New Haven: Yale University Press, Capitolul 5, p.144 kindle.

26 Ibid., Capitolul 1, p.30 kindle.

27 Clarke, M. (2018) „The Belt and Road Initiative: Exploring Beijing’s Motivations and Challenges for its New Silk Road”, *Strategic Analysis*, 42 (2), p. 85, Disponibil la: <https://doi.org/10.1080/09700161.2018.1439326> (Accesat 12 Octombrie 2021).

Cu toate acestea, sunt și experți care asociază BRI mai mult cu politica externă a Chinei, decât cu un plan bine organizat, astfel încât să ajute ascensiunea Chinei către statutul de superputere. Toate aceste definiții relevă o problemă: lipsa unei analize comprehensive a fațetelor multiple ale BRI, astfel încât inițiativa să poată fi definită într-un mod cât mai fidel, în conformitate cu realitățile sale.

Conform cercetărilor întreprinse de autor, BRI este în fond o strategie de *branding* a politicii externe chineze, apărând nu ca un plan pe termen lung bine structurat de către guvernul chinez, ci mai mult ca o definiție vagă a ideii de refacere a vechiului Drum al Mătăsii, cu intenția de a profita de conotațiile pozitive ale acestei asocieri istorice. Deși latura de infrastructură a fost cea mai vizibilă, BRI a fost înzestrată de la început cu mai multe elemente, printre care relații financiare, relații politice, relații comerciale sau relații interumane. Cu toate acestea, deși s-a încercat o definiție oficială vagă a BRI, multe dintre proiectele externe importante ale Chinei au fost categorisite ca fiind BRI. Astfel, BRI a devenit o umbrelă pentru investițiile în străinătate ale Chinei, inclusiv cele care precedau de fapt inițiativa, dar odată cu extinderea ideii de BRI, când au apărut termeni precum *Digital Silk Road*, *Polar Silk Road*, *Space Silk Road* sau *Air Silk Road*, imaginea BRI a început să devină și mai vagă și să fie sinonimă cu politica externă a Chinei, întrucât orice tip de acțiune sau politică externă a Chinei s-a dovedit pliabilă pe *brand*-ul BRI. Tot ce China propunea pe plan extern, intra, sub o formă sau alta, sub umbrela BRI.

Cu toate acestea, putem discuta despre o evoluție a BRI și a ideii din jurul acesteia, de la o simplă propunere presărată în cadrul discursurilor liderilor politici chinezi, la summituri organizate o dată la doi ani, ale inițiativei. Această evoluție în sine nu face decât să releve natura de *brand* sau slogan a inițiativei, în contrast cu o strategie concretă, așa cum este deseori percepută.

Începuturile BRI sunt adesea legate de două discursuri ținute de președintele chinez Xi Jinping în Kazahstan și Indonezia, în 2013, când lansează două idei de coridoare economice: *Silk Road Economic Belt* și *21st Century Maritime Silk Road*, care, într-un joc de imaginație al Ministerului de Externe al Chinei, vor deveni Inițiativa One Belt One Road și ulterior, pentru a se detașa de ideea de un singur drum, Inițiativa Belt and Road. Deși mulți au văzut în BRI un construct de putere al lui Xi Jinping, *brand*-ul BRI este, conform rezultatelor analizei discursurilor din capitolul 4, creația Ministerului de Externe al Chinei, liderii săi fiind primii politicieni chinezi care au folosit numele de BRI. Atât Xi Jinping, președintele Chinei, cât și Li Keqiang, premierul Chinei, au folosit acest termen mult mai târziu decât Wang Yi, ministrul de externe al Chinei. Dar BRI a evoluat nu doar conceptual, ci și geografic. Inițial, BRI a fost propusă pentru a întări relațiile Chinei cu statele din vecinătatea sa apropiată, precum cele din Asia Centrală și ASEAN, apoi a fost extinsă la Europa, devenind o inițiativă Eurasiatică – una care avea legături cu rădăcinile istorice ale Drumului Mătăsii, cu care era asociată. Concomitent cu extinderea spre Europa a fost inclusă și Africa, iar în 2018, BRI ajunge în America Latină. Tot geografic, dar mai abstract,

BRI se extinde mai târziu în zona arctică, în spațiu și în domenii precum sistemul digital, sistemul aviatic sau sistemul de sănătate. Astfel, ajunge să se piardă orice concepție a unui spațiu geografic al inițiativei, care ajunge să înglobeze tot Pământul, sau chiar și spațiul cosmic, ilustrând astfel natura sa vagă.

Cu toate acestea, cea mai cunoscută latură a BRI este incontestabil infrastructura. Și cum adesea BRI a fost sinonimă cu investițiile chineze în străinătate, o atenție sporită ar trebui oferită acelor proiecte chineze care au ținut primele pagini ale marilor publicații. De la proiecte foarte cunoscute, precum Coridorul Economic China-Pakistan (CPEC), la proiecte care au pătat imaginea Chinei, precum portul Hambantota sau autostrada din Muntenegru, la proiecte greu implementate, precum Ruta Budapesta-Belgrad, la proiecte de succes, precum calea ferată Mombasa-Nairobi, Addis Abeba-Djibouti sau chiar la prima bază militară a Chinei din afara granițelor sale, din Djibouti, toate acestea au participat la crearea imaginii Inițiativei Belt and Road. Chiar dacă ele sunt doar o parte a *brand*-ului BRI, așa cum a ajuns ea să fie folosită de-a lungul anilor, ele sunt partea care a conturat cel mai mult ideea de Belt and Road în mentalul colectiv din afara Chinei, fiind astfel necesară o analiză a lor.

Dacă ignorăm deficitul de imagine adus Inițiativei Belt and Road de portul din Hambantota și de narativul de capcană a datoriilor creat în jurul acestui proiect, putem spune că aproape toate aceste proiecte au avut un final fericit, fiind, în cele din urmă, implementate de China. Au fost și cazuri de proiecte BRI care nu au mai fost implementate sau care au fost renegociate, cum a fost cazul portului Kyaukphyu, din Myanmar.

Momentul Hambantota a fost, însă, unul definitoriu pentru imaginea BRI, fiind momentul în care, pe plan internațional, imaginea inițiativei începe să se degradeze și să prindă nuanțe negative. Până atunci, conform cercetărilor autorului, se poate afirma că BRI a fost mai mult un construct al mass-mediei vestice, care, impulsionată de ideea refacerii vechiului Drum al Mătășii și de aura mitică a acestuia, a prezentat BRI printr-o optică pozitivă, aceea a unui proiect care va ajuta la construcția de infrastructură în Asia și Africa, la creșterea bunăstării și nivelului de trai în statele BRI. Cu toate acestea, începând cu 2017-2018, experții vestici au început să atragă atenția privind BRI, pictând o imagine nu atât de idilică inițiativei. De la acuzații de îndatorare, la abuzuri în folosirea forței de muncă, la nerespectarea standardelor de mediu, toate aceste probleme au început să păteze imaginea BRI și să o transforme într-o inițiativă ostracizată pe plan internațional. Este și perioada când apar numeroase inițiative propuse de SUA sau UE, în încercarea de a crea o alternativă bazată pe standarde mai înalte, când vine vorba de infrastructură. BRI devine astfel, în optica lumii vestice, din inițiativa chineză care putea ajuta lumea în curs de dezvoltare prin investiții în infrastructură, inițiativa care vizează subjugarea acestei lumi prin împrumuturi și proiecte oneroase, pentru a facilita creșterea influenței Chinei și drumul său către hegemonie.

Întrucât sunt foarte puține studiile care analizează modul în care BRI a influențat mediul internațional, ascensiunea Chinei și relațiile acesteia cu diferite state ale lumii, există necesitatea studierii și mai amănunțite a Inițiativei Belt and Road. Importanța cercetării BRI vine din nevoia de a înțelege mai bine ce este Inițiativa Belt and Road și care este scopul acesteia. Cum guvernul chinez nu a definit inițiativa, lăsând-o vagă și predispusă interpretărilor, literatura de specialitate nu a făcut decât să vină cu propriile definiții, fără a încerca să răspundă prin cercetare analitică la întrebări precum „ce este BRI” sau „care este scopul BRI”, ci mai mult prin opinii și interpretări. Literatura de specialitate a omis în mare parte aceste întrebări și și-a asumat propriile definiții și viziuni despre BRI. Astfel, BRI nu a devenit doar o umbrelă care a adunat toate proiectele și investițiile chineze, alături de politicile pe plan extern ale Chinei, ci a acumulat și numeroase definiții. Mulțimea acestor definiții a făcut din BRI o inițiativă și mai vagă, și mai deschisă interpretărilor și etichetelor eronate.

Până în acest moment, BRI nu a avut o definiție universal acceptată, care să reflecte întru totul ideile BRI. În primul rând, BRI a fost un construct improvizat, iar în al doilea rând, inițiativa a evoluat în funcție de lentilele prin care a fost privită de lumea vestică – inițial ca o inițiativă benefică și mai apoi ca una malignă. Astfel și definițiile s-au pliat pe viziunea în care BRI a fost percepută de-a lungul timpului de către mass-media și experții vestici. În plus, multe dintre aceste definiții au fost influențate de preconcepții cu privire la China și cultura chineză. Cea mai des întâlnită preconcepție se referă la faptul că BRI ar fi o strategie pe termen lung a Chinei, plecată de la ideea că statul chinez își creează strategiile externe pe termen lung, de decenii. Dacă acest lucru este adevărat pentru strategia de politică internă, pe plan extern, China are o abordare mai nestructurată și nu foarte meticolos construită.

Lucrarea de față analizează principalele definiții atribuite BRI, iar apoi multitudinea de fațete și realități ale folosirii numelui BRI, în încercarea de a găsi cea mai bună definiție pentru a categorisi Inițiativa Belt and Road. În plus, lucrarea de față oferă Inițiativei Belt and Road un cadru teoretic pentru a defini mai bine scopul și utilitatea sa. În acest sens, s-au folosit atât teoria vestică a tranziției puterii, cât și teorii chineze precum realismul moral, în încercarea de a vedea care dintre acestea definește mai bine BRI. Pentru a vedea ce teorie se pliază cel mai bine pe Inițiativa Belt and Road, au fost analizate mai multe teorii vestice, precum cea a tranziției puterii, balanței puterii, teoria interdependenței complexe și concepte precum *soft*, *hard* și *smart power*. Dacă, inițial, în perioada 2016-2017, această cercetare s-a bazat pe ideea că BRI este o strategie de *smart power*, care combină echilibrat *soft power-ul* (puterea culturală) cu *hard power-ul* (puterea economică) pentru a crea o strategie chineză care să dezvolte imaginea de mare putere a Chinei, în final, teoria vestică ce explică cel mai bine evoluția BRI este cea a tranziției puterii. Cu toate acestea, și teoria tranziției puterii are limitele sale în a crea un cadru teoretic al BRI, limite care sunt reduse de teoria chineză a realismului moral. Această teorie îmbracă mantia

teoriei tranziției puterii, dar este condiționată de o moralitate de tip confucianist. Prin urmare, sloganurile de „ascensiune pașnică”, „lume armonioasă”, „comunitatea unui destin comun” reprezintă elemente morale dintr-o viziune realistă chineză asupra relațiilor internaționale. BRI are tocmai acea funcție de a susține moralitatea acțiunilor Chinei pe plan global. Narațiunea promovată de statul chinez cu ajutorul BRI nu este doar aceea că China schimbă lumea, dar ea o face într-un mod benefic lumii și mai ales statelor în curs de dezvoltare.

Lucrarea analizează și modul în care BRI a ajutat sau nu ascensiunea Chinei către statutul de superputere. Conform cercetării întreprinse pentru această lucrare, Inițiativa Belt and Road a avut un aport la ascensiunea Chinei, dar mai mult la nivel de discurs, de poveste și de *brand*. La nivel de investiții chineze în statele BRI, între 2013-2020, descoperim că media investițiilor se menține la 100 de miliarde de dolari anual, excepție făcând anii pandemiei (2020-2021), care au înjumătățit valoarea investițiilor chineze anuale, față de anii precedenți²⁸. De aceea, putem afirma că investițiile chineze în statele așa-zise BRI s-ar fi desfășurat și în afara *brand*-ului BRI, care este doar o umbrelă pentru investițiile chineze în străinătate. Lucrarea analizează fațetele multiple ale ascensiunii Chinei și impactul BRI asupra acestora.

1.2 Metodologie

Această lucrare se concentrează pe analizarea Inițiativei Belt and Road în vederea găsirii unei definiții care să înglobeze cel mai bine ideea general transmisă de această inițiativă. De la un proiect de infrastructură, la o capcană a datoriilor, de la un nou Plan Marshall la o simplă politică de relații externe, toate aceste definiții au planat asupra BRI, oferindu-i o paletă largă de descrieri, care au determinat inițiativa să fie una vagă, confuză și susceptibilă schimbării.

Pentru a defini BRI, această teză se bazează pe două întrebări principale de cercetare: „ce este Inițiativa Belt and Road?” și „cum influențează Inițiativa Belt and Road ascensiunea Chinei?”. În plus, acestor întrebări li se mai adaugă câteva întrebări secundare precum „ce teorii se pliază cel mai bine pe Inițiativa Belt and Road: teorii vestice sau teorii chineze?”, „cum este percepută Inițiativa Belt and Road?” sau „cum influențează Inițiativa Belt and Road sistemul internațional?”.

Lucrarea îmbină mai multe elemente metodologice în cele nouă capitole ale sale, dar toate acestea fac parte din aria metodei calitative. Pentru a înțelege mai bine cum este percepută BRI la nivel internațional, printre experții chinezi și cei vestici, s-a apelat la practica de analiză a documentelor.

28 Statista (n.d.) „Chinese Investments in Countries of the Belt and Road Initiative (BRI) from 2013 to 2021”, *Statista*, Disponibil la: <https://www.statista.com/statistics/1274991/china-total-investment-in-belt-and-road-countries/> (Accesat 6 Mai 2022).

Această tehnică a permis analizarea cărților, articolelor academice, rapoartelor și a altor scrieri, pentru identificarea unor definiții ale BRI, și poate fi întâlnită preponderent în capitolul 3. Tot tehnica analizei documentelor a permis și crearea unei baze teoretice care să fie aplicată apoi inițiativei BRI. Această tehnică a fost combinată în capitolul 5 și 6 cu tehnica analizei conceptelor, pentru a ilustra ce teorie se pliază cel mai bine pe BRI și care școală de gândire o explică mai bine, cea vestică sau cea chineză²⁹? În plus, unele capitole, precum capitolele 6, 7, 8, au în componența lor studii de caz, pentru a monografia un anumit aspect adiacent subiectului analizat în respectivele capitole.

Pentru a răspunde la întrebarea principală de cercetare a acestei lucrări, respectiv, „ce este Inițiativa Belt and Road?” a fost folosită și metoda interviurilor. În cadrul cercetării desfășurate, au fost intervievați 41 de cercetători specializați pe China: 17 din China, 13 din Europa și 11 din SUA. Interviurile au fost realizate în decurs de trei ani, între 2019-2022 și au presupus interviuri față în față sau interviuri online, pe baza aceluiași set de întrebări.

Interviurile față în față au fost realizate în Beijing și Shanghai, în anul 2019, datorită unei burse de cercetare în China, obținute de autoare ca parte a cercetării din cadrul stagiului doctoral. Bursa a durat 9 luni, iar stagiul de cercetare doctorală de teren a fost efectuat la Universitatea Peking, din Beijing. În cadrul acestei perioade, autoarea nu doar a realizat interviuri de cercetare despre Inițiativa Belt and Road, dar a participat și la seminare, forumuri și evenimente despre BRI, unde a interacționat cu diferiți experți chinezi și în cadrul acestor discuții a abordat Inițiativa Belt and Road, încercând să cuantifice perspectivele chineze asupra inițiativei.

Interviurile cu cercetătorii vestici au fost realizate între anii 2020-2022, via e-mail. Atât cercetătorii chinezi, cât și cei din Europa și SUA, au avut de răspuns la 4-5 întrebări despre BRI și politica externă a Chinei, cu o atenție mai mare acordată primelor două întrebări, care au rămas neschimbate atât pentru cercetătorii chinezi, cât și pentru cercetătorii vestici. Aceste întrebări au fost următoarele:

- Ce reprezintă BRI, în opinia dumneavoastră?
- Care este scopul BRI, în opinia dumneavoastră?
- Este BRI un pilon bine planificat al strategiei chineze de a deveni o mare putere sau o idee improvizată care a evoluat în ceva mai complex datorită dinamicii politicii interne din China?
- De ce credeți că puterile vestice, precum SUA și UE, au perceput de-a lungul timpului BRI ca pe o amenințare la adresa lor?
- Considerați că BRI amenință ordinea internațională și trebuie tratată ca atare? Dacă da, de ce?

29 Încadrarea geografică a teoriilor, vestice sau chineze, este generată de locul dezvoltării acestora.

Scopul acestor interviuri a fost de a permite formularea unor răspunsuri la întrebările de cercetare ale acestei teze, în special pentru a afla cum este percepută Inițiativa Belt and Road în rândul experților specializați pe China. Aceste răspunsuri au ajutat la formularea unei definiții proprii a autoarei despre BRI. Întrucât perspectivele erau diferite, au fost identificate trei eșantioane de experți, care au fost împărțiți pe regiunile de proveniență: China, Europa și SUA. Rezultatul acestor interviuri s-a materializat în capitolul 4 al acestei teze, alături de tehnica analizei de discurs. Prin această tehnică, s-au analizat 200 de discursuri ale principalilor lideri ai Chinei, în perioada 2013-2016, pentru a identifica cum a apărut termenul de Belt and Road și cum s-au concretizat ideile din jurul acestuia.

Limitele cercetării în cazul interviurilor efectuate au fost generate de lipsa răspunsurilor din partea experților specializați pe China. Pentru obținerea celor 41 de răspunsuri, au fost trimise aproximativ 150 de e-mailuri, rezultând că doar circa 25% dintre acestea au primit un răspuns. Pe lângă cele 41 de răspunsuri, s-au primit și câteva răspunsuri prin care experții contactați fie refuzau dintr-un motiv sau altul să răspundă întrebărilor de cercetare, fie ofereau materiale deja publicate de aceștia despre BRI.

Radiografia BRI s-a realizat în 9 capitole, primul capitol fiind unul introductiv, în care se discută sumar despre Inițiativa Belt and Road și rolul acesteia în ascensiunea Chinei. Acestui capitol i se adaugă partea de metodologie, prin care se prezintă principalele tehnici folosite în cadrul lucrării de față.

Capitolul 2 vorbește despre evoluția Drumului Mătăsii de-a lungul istoriei și cum ideile și spiritul vechiului Drum al Mătăsii au fost transpuse în diferite proiecte și strategii de politică externă pentru regiunea Eurasiei, pentru ca, în final, Inițiativa Belt and Road să fie cea mai puternică și de impact propunere a Noului Drum al Mătăsii.

Capitolul 3 reprezintă o analiză a literaturii de specialitate existente despre BRI, cu scopul de a găsi o definiție a Inițiativei Belt and Road și de a înțelege perspectivele din care aceasta este privită. În cadrul acestei liste de autori s-au identificat două perspective: perspectiva chineză și perspectiva vestică.

Capitolul 4 dorește să răspundă la principala întrebare de cercetare: ce este BRI? Pentru a defini ce este BRI, s-a analizat discursul principalilor lideri ai Chinei și cum a fost definit BRI pe baza interviurilor luate. În finalul capitolului, se definește BRI din perspectiva autoarei și pe baza cercetării desfășurate privind caracteristicile BRI.

Capitolul 5 abordează teorii și concepte vestice și chineze de relații internaționale, precum teoria tranziției puterii sau teoria realismului moral, pentru a încadra teoretic BRI.

Capitolul 6 analizează teoriile prezentate în cadrul capitolului 5, pentru a descoperi ce teorie se pliază cel mai bine pe Inițiativa Belt and Road și care dintre ele poate explica cel mai bine această inițiativă. Tot acest capitol are drept studiu de caz ascensiunea Chinei.

Capitolul 7 analizează sub umbrela sa principalele proiecte chineze din Asia, Africa și Europa, pentru a ilustra că BRI este o etichetă oferită tuturor investițiilor chineze în afara granițelor sale. Acest capitol are drept studiu de caz diplomația căilor ferate.

Capitolul 8 abordează BRI și ascensiunea Chinei, precum și diferite răspunsuri oferite de celelalte puteri BRI, în încercarea de a crea un competitor pentru inițiativa chineză. În cadrul acestui capitol, a fost inclus și un studiu de caz despre poziția României în conflictul SUA-China.

Capitolul 9 este alcătuit din concluziile acestei lucrări.

Capitolul 9

Concluzii generale

Dinastia era Han (202 î.Hr.-220 d.Hr.), iar omul care a pornit aventura Drumului Mătăsii era Zhang Qian, un emisar chinez trimis în expediție la un trib nomad, Yuezhi, și răpit de un trib inamic, Xiongnu. Peripețiile lui Zhang Qian, dar mai ales cunoștințele dobândite de acesta despre regiunea Asiei Centrale, aveau să pună bazele ideii de Drumul Mătăsii. Cu toate acestea, acest nume avea să intre târziu în literatura de specialitate. Mai exact, în anii 1870, geograful german Ferdinand von Richthofen patenta termenul de „Drumurile Mătăsii”³⁰ (*Seidenstrassen*) – mătasea fiind cel mai important bun tranzacționat de-a lungul rutei comerciale – ce mai apoi s-a metamorfozat în „Drumul Mătăsii”.

Făcând un arc temporal către viitor, Drumul Mătăsii a devenit o sintagmă folosită de statele regiunii Asia-Pacific pentru a numi sau dezvoltata diferite inițiatives regionale care propuneau o cooperare mai mare între state, pentru obținerea de beneficii mutuale. Dar nimeni nu a folosit ideea Drumului Mătăsii mai bine ca China. Legitimată de istorie, ea fiind punctul de început al vechiului Drum al Mătăsii, China reușește să reînvie în memoria colectivă ideea de Drum al Mătăsii, prin ceea ce ulterior avea să primească numele de Inițiativa Belt and Road.

Belt and Road va deveni nu doar numele dat inițiativei chineze prin care, la nivel de retorică, se dorea refacerea Drumului Mătăsii, ținând seama de aspecte politice, economice, financiare, comerciale,

30 Hoshmand, A. R. (2019) „Eurasian Connection via the Silk Road: The Spread of Islam”. în Islam N. (ed.) *Silk Road to Belt Road Reinventing the Past and Shaping the Future*. Singapore: Springer Nature, p. 95.

sociale sau de infrastructură, ci avea să înglobeze spiritul politicii chineze pe plan extern, devenind un instrument retoric de politică externă. Cu toate acestea, BRI a intrat cu greu în terminologia discursurilor politice ale liderilor chinezi, inițiativa fiind inițial prezentată prin alte două nume: *Silk Road Economic Belt* și *the 21st Century Maritime Silk Road*. Cele două nume, proto-denumirea oficială a inițiativei, aveau să stea la baza prescurtării acestora în sintagma *One Belt One Road*, cu acronimul OBOR. OBOR a fost pentru câțiva ani sinonimă ideii de Nou Drum al Mătășii, dar s-a regăsit abia prin anii 2015 în discursurile lui Xi Jinping și ale lui Li Keqiang. Cu toate acestea, OBOR, care ulterior a devenit BRI, s-a regăsit mai des în terminologia folosită de ministrul de externe Wang Yi și echipa sa. Acest lucru nu face decât să demonstreze că BRI nu a fost un construct creat de Xi, de sus în jos, ci un cadru creat de Ministerul de Externe chinez pe baza răspunsurilor foarte favorabile la ideile promovate de Xi Jinping în discursurile acestuia din Kazahstan și Indonezia, care aduceau în discuție viziunea vagă de refacere a Drumului Mătășii, fără un plan etapizat concret. Din analiza a aproximativ 200 de discursuri ale liderilor chinezi, întreprinsă pentru această lucrare, reiese că BRI nu a fost o strategie creată pe termen lung și un plan bine structurat de liderul suprem, Xi Jinping, și guvernul chinez, ci mai mult creația mass-mediei vestice, al cărei răspuns pozitiv la ideea refacerii Drumului Mătășii a determinat Ministerul de Externe chinez să se adapteze și să construiască pe baza ideilor lansate de Xi Jinping în cele două discursuri. BRI este în aceeași măsură un construct vestic, pe cât este unul chinez.

Și tocmai pentru că BRI nu a fost o inițiativă gândită inițial pe termen lung, ci mai mult un slogan care îmbrăca bine discursurile liderilor politici chinezi, aceasta a fost vag definită de China și mitizată de mass-media și experții internaționali, dar și de cei chinezi. Când vine vorba despre a defini BRI, există o diferență majoră între viziunea vestică versus viziunea chineză asupra BRI. În China, BRI este o mare inițiativă propusă de China, o versiune chineză de globalizare, un nou model de guvernanță globală, un instrument care ajută la crearea comunității unui destin comun pentru întreaga omenire, un indicator al noii puteri politice și economice a guvernului chinez, un model de cooperare de tip *win-win* și o inițiativă care participă la înfăptuirea Visului Chinei și care poartă în sine spiritul Drumului Mătășii. În plus, BRI mai este percepută fie ca o inițiativă economică și de infrastructură, fie ca un facilitator al externalizării companiilor și surplusului chinez.

De cealaltă parte a Pacificului, perspectivele se schimbă, BRI îmbrăcând și haina personajului negativ, întrucât este percepută ca un instrument folosit de China pentru a controla state și a câștiga putere globală. Chiar dacă este percepută ca o capcană a datoriei, un nou tip de colonialism sau o politică imperialistă, există totuși și experți mai moderați, care percep BRI fie ca pe o inițiativă economică sau concentrată pe domeniul infrastructurii, fie ca pe un slogan sau o umbrelă pentru politica externă a Chinei.

Trendul s-a schimbat ușor pe parcursul cercetării întreprinse pentru această lucrare printre experții chinezi și cei vestici. În China, conform cercetării pe baza interviurilor pentru această lucrare, experții încă mai percep BRI prin prisma ideilor precum un instrument de globalizare sau de guvernare globală, prin prisma conceptelor *de win-win*, renașterea națiunii sau comunitatea unui destin comun, precum și ca pe o strategie economică sau ca pe un proiect măreț al Chinei.

Când vine vorba despre perspectiva vestică, conform cercetării pentru această lucrare, aceasta este ușor diferită de ambele maluri ale Atlanticului. Mai exact, cercetătorii europeni intervievați percep BRI preponderent ca pe un concept de politică externă, urmat de ideea unui concept de strategie geopolitică sau geoeconomică și chiar un proiect de infrastructură.

În SUA, cercetătorii specializați pe China intervievați vorbeau despre BRI ca despre un proiect de infrastructură, o strategie globală de obținere a influenței, un nou tip de globalizare, o umbrelă pentru diferite investiții chineze.

Și chiar dacă BRI a acumulat toate aceste definiții, ele reușesc să prezinte doar parțial sau fragmentar ideea BRI. În fond, nu a existat o definiție universal acceptată pentru BRI, care să definească întru totul ideile promovate de BRI și spațiile geografice sau retorice pe care vrea să le cuprindă. Până în prezent, BRI a fost analizată din perspectiva impactului pe care îl poate avea asupra relațiilor SUA-China, mediului și sistemului internațional, Africii, mediului natural, etc. Nicio analiza nu a încercat să răspundă la întrebarea ce este BRI, analizele plecând deja de la o definiție, care era în general interpretarea/perspectiva autorilor, formată nu în urma unui studiu riguros al întrebării, ci doar a observațiilor contemporane. Prin urmare, au apărut numeroase definiții ale BRI care reliefează o lipsă de consens și unitate.

O definiție care înglobează și reliefează mai clar caracteristicile BRI, la care s-a ajuns pe baza cercetării pentru această lucrare, este aceea a prezentării BRI ca pe o strategie de *branding* a politicii externe chineze. Nu doar că China folosește obsesiv BRI în discursurile sale pentru a desemna orice politică externă care trebuie promovată, dar BRI a fost, așa cum am menționat mai sus, un construct al Ministerului de Externe chinez. Și astfel BRI a devenit un instrument de politică externă al Chinei, pierzându-și și orice localizare geografică, întrucât inițial se referea la vecinătatea apropiată a Chinei, ulterior a fost extinsă la Eurasia și Africa și mai apoi la America Latină. Dar extinderea BRI nu avea să fie doar la nivel geografic, ci și la nivel conceptual, de *brand*. BRI a devenit astfel un Drum al Mătăsii cu ramuri în domeniul medical, aerian, spațial, digital și cibernetic, sau cultural. Iar povestea BRI nu avea să se oprească doar aici, ci companii, instituții și organizații chineze aveau să preia acest *brand* pentru a-și promova investițiile și proiectele în străinătate. Toate aceste elemente aveau să intre sub umbrela BRI și au transformat BRI într-un slogan cu valențe de strategie de *branding*.

Faptul că BRI nu a fost niciodată instituționalizată și că noile strategii și proiecte de politică externă ale Chinei erau racordate la BRI și la ideea refacerii Drumului Mătăsii reprezintă un argument în plus în susținerea faptului că Inițiativa Belt and Road este doar o strategie de *branding* a politicii externe chineze.

BRI este un joc de imagine prin care China dorea să obțină beneficii de tip *soft power*, folosindu-se de un slogan politic, dar și de investiții, adică de latura de *hard power* a puterii Chinei. Acesta a fost și motivul pentru care în primii ani ai existenței acestei inițiative am catalogat-o drept o strategie de *smart power*³¹, care putea avea capacitatea de a combina *hard power*-ul investițiilor economice, cu *soft power*-ul ideilor culturale, pentru a crea ceea ce Joseph Nye Jr. cataloga ca *smart power* (combinația perfectă între aceste două puteri). Dar, cum a arătat-o și BRI ulterior și cum a analizat-o și Nye³², Inițiativa Belt and Road nu a găsit formula perfectă de combinare a celor două puteri pentru a crea *smart power*. BRI a pierdut astfel ocazia de a fi definită prin concepte de relații internaționale precum *smart power*, dar cu toate acestea există teorii vestice, cât și chineze care creează un cadru teoretic inițiativei. Acestea sunt, cu precădere, teoria tranziției puterii și teoria realismului moral.

În cadrul acestei lucrări, pentru a descoperi ce teorie se pliază cel mai bine pe Inițiativa Belt and Road, au fost analizate teorii vestice precum tranziția puterii, balanța puterii, interdependența complexă și noțiunile de *soft* și *hard power*, cât și teorii chineze precum *tianxia*, realismul moral și relaționalismul. Chiar dacă niciuna dintre teoriile chineze și vestice de relații internaționale nu se pliază perfect pe Inițiativa Belt and Road, fiecare teorie reușește să explice cel puțin o idee a BRI. Dacă *tianxia* promovează ideea unei ordini universale, globale și pașnice pe care o putem regăsi în BRI, teoria relaționalismului implică noțiuni precum relații și comunitate, un aspect important din cadrul inițiativei chineze, pe când teoria realismului moral vorbește despre acțiunile morale ale unei puteri pe plan internațional, aspect foarte bine reliefat de BRI, care se vrea a fi și un instrument al Chinei de a ajuta statele în curs de dezvoltare și de a împărți cu lumea roadele ascensiunii Chinei, ilustrând natura pașnică a acesteia prin imaginea Drumului Mătăsii.

De cealaltă parte, teoria interdependenței complexe prezintă modul în care legăturile economice, politice și sociale în combinație cu globalizarea pot crea un climat de interdependență care să faciliteze drumul Chinei către statutul de superputere, dar așa cum am văzut, pot ridica suspiciuni asupra BRI și îi pot crea o aură negativă. Și ideile de *soft power* și *hard power* pot oferi o explicație teoretică parțială a

31 Brînză, A. (2016) „How China Has Gone from Panda Diplomacy to New Silk Road Smart Power”, *South China Morning Post*, Disponibil la: <https://www.scmp.com/comment/insight-opinion/article/2023656/how-china-has-gone-panda-diplomacy-new-silk-road-smart-power> (Accesat 19 Iunie 2022).

32 Afirmații făcute în cadrul unei discuții a autoarei cu profesorul Joseph Nye Jr.

BRI, dar teoria tranziției puterii pare să fie cea mai complexă teorie vestică în explicarea BRI și a viitoarei ordini internaționale. Deși la nivel retoric vorbește despre dorința de a păstra o balanță a puterii pe plan internațional, bazată pe multilateralism și un nou tip de relații între marile puteri, la nivel factual, China tinde către o tranziție a puterii, idee ranforsată de marile investiții în domeniul militar, de acțiunile sale din Marea Chinei de Sud și de proiectele internaționale pe care le-a lansat, ca AIIB, BRI, 16+1/14+1 și altele.

Cum teoria realismului moral are la bază teoria tranziției puterii, dar trecută prin prisma moralității, ambele teorii vorbesc în fond despre cum ascensiunea unei puteri aspirante poate genera o schimbare a status quo-ului la nivel internațional, schimbare ce adesea poate rezulta și într-un conflict militar, economic sau rece. Cum între China și SUA tranziția puterii a fost declanșată de teama administrației Trump în fața ascensiunii economice a Chinei, prin războiul comercial, putem afirma fără echivoc că tranziția puterii între cele două puteri a început. Prin urmare, întrebarea care a rămas nu mai este când, ci cum. Cum va avea loc climaxul tranziției puterii între cele două state? Va fi unul pașnic, pe modelul Marea Britanie-SUA sau va fi unul violent pe modelul Germania-Antanta sau chiar al unui conflict rece de tipul SUA-URSS? Chiar dacă în acest moment balanța înclină către crearea unui climat rece între cele două mari puteri, acesta poate oricând aluneca spre oricare dintre polii tranziției puterii menționați mai sus, respectiv o tranziție pașnică sau o tranziție violentă.

Chiar dacă ambele teorii (tranziția puterii și realismul moral) pot defini BRI, analiza a demonstrat că realismul moral prevalează în fața teoriei tranziției puterii tradiționale întrucât, în primul rând, prezintă un mediu internațional dictat de realism, dar cu valențe chineze, și în al doilea rând, pentru că China a integrat mereu elemente confucianiste de tip *datong*, *xiaokang*, *tianxia* în discursul ascensiunii sale. Prin urmare, privită prin optică chineză, ascensiunea Chinei este netăgăduit pașnică, este o ascensiune bazată și creată în jurul ideii de pace. Astfel, luând în calcul toate aceste aspecte, putem afirma că realismul moral este o unealtă teoretică mult mai bună în definirea teoretică a Inițiativei Belt and Road.

Chiar dacă BRI nu a primit oficial un cadru teoretic, ea fiind lăsată la definiția și categorisirea mediului internațional, o caracteristică s-a evidențiat sistematic printre etichetele date inițiativei: proiect de infrastructură. BRI a ajuns la această descriere întrucât cea mai vizibilă latură a sa a fost infrastructura și investițiile făcute de companii chineze în aceste tipuri de proiecte. BRI a excelat astfel la investiții și proiecte economice în Asia, Africa și chiar Europa. Dar, deși nu toate s-au bucurat de un real succes, unele precum Portul Hambantota și autostrada din Muntenegru devenind călcâiul lui Ahile al BRI, au fost și proiecte precum rutele ferate Mombasa-Nairobi, Addis Abeba-Djibouti, Budapesta-Belgrad sau Jakarta-Bandung care au făcut BRI o inițiativă puternică și temută de state și entități vestice precum

SUA, Uniunea Europeană și chiar Japonia. Toate aceste state au lansat, drept răspuns la Inițiativa Belt and Road, propriile lor inițiative. Fie că discutăm despre *Free and Open Indo-Pacific* (FOIP), despre *Build Back Better World* (B3W) sau mai noul proiect *Partnership for Global Infrastructure and Investment* (PGII), ori despre *Global Gateway*, toate aceste inițiative au apărut ca un răspuns dat Chinei și proiectului BRI, promițând în același timp viziunea unor inițiative care pun accentul pe calitate, standarde înalte și protejarea mediului.

Chiar dacă unii experți percep BRI ca pe un proiect de infrastructură, sunt și mulți care văd în BRI instrumentul Chinei de a obține supremație globală. BRI trebuia să fie unealta Chinei care i-ar facilita ascensiunea și ar ajuta-o în drumul său către statutul de superputere. Cu toate acestea, așa cum am demonstrat pe parcursul acestei lucrări, BRI nu are capacitatea să dirijeze cursul istoric al ascensiunii Chinei, ea fiind mai mult o politică de *branding*, și nu o strategie bine implementată și gândită pe termen lung. BRI este un exercițiu de *branding*, un exercițiu ce poate ar fi ajutat ascensiunea Chinei dacă aceasta era mult mai bine gândită și structurată de guvernul chinez ca o strategie pe termen lung. În schimb, BRI a fost mereu un proiect al Ministerului de Externe al Chinei, un proiect ce voia să îmbrace frumos și atractiv pe plan extern toate sloganurile promovate de guvernul Chinei. Și cum „Visul Chinei” sau „comunitatea unui destin comun” sau „marea renaștere a națiunii” aveau valențele sloganurilor comuniste, ideea refacerii noului Drum al Mătăsii a fost lozul câștigător al campaniei de relații publice a Ministerului Afacerilor Externe din China. BRI rămâne deci doar o campanie de marketing de succes a Chinei, doar o strategie de *branding*.